

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 forintal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

czimzendő.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; **Berde Aron**, **Szabó Sámuel**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: A nagy-enyedi m. kir. vinczellér-képezde rövid ismertetése. Mórágvi István. — Aszaló kasok és gyümölcs-aszalás módzata. Gábor József. — A háromszéki törökbuza. Gobóczy Károly. — A legjobb eleven sövény. Bárány Gyula. — Egyveleg: Halálozás. Mellékletünk. Tenyészhalak szállítása. Komlókvitel. Jól záró dugók. Budapesti gyümölcskiállítás. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetés.

A nagy-enyedi m. kir. vinczellér-képezde rövid ismertetése.

A jelen század mellán a haladás és concurrentia századának nevezhető; mert ha kissé körül tekintünk, tapasztalni fogjuk, hogy az emberi foglalkozások minden téren úgy az ősnyers, mint a műipar terén mindenütt a legnagyobb tevékenység uralkodik. Egyesek, társadalmak, országok, sőt ma már világrések is iparkodnak egymást, mondhatnám a letérít küzdelemben tulszárnyalni, hogy győzelmet aratván közjöllétüket és ezzel hatalmukat biztosítsák. Eléggé világos bizonyítékot szolgáltat erre nézve Amerikának Ausztráliának a gazdaság terén való rendkívül gyors haladása, ily iránybani folytonos mozgalmi s concurrentiája, mely napról-napra súlyosabb nyomást gyakorol mezőgazdasági viszonyainkra.

A szőlőszet, borászat s gyümölcsészet terén is nem kevésbé élénk mozgalmakkal találkozunk úgy a fent nevezett világrések, valamint francia, olasz, német, spanyol s Európa többi kisebb jelentőségű bortermő országaiban mindenütt versenyeznek e fontos és jövedelmező gazdasági ágak fejlesztésén, hogy terményeikkel a világ piacát meghódítván maguknak ebből is a lehető legnagyobb jövedelmet biztosítsák.

A nagyméltóságú földmívelési ministerium belátrán borászatunk s gyümölcsészetünk nemzetgazdasági nagy fontosságát a mennyiben ezek a gabna után legtekintélyesebb jöve-

dolmi forrásainkat képezik; ismervén a haladás számos kívánalmait s az ezt nálunk gálló akadályokat, mindent elkövet ennek emelésére s a haladást célzó számos intézményei között szükségesnek találta a borászati intézetek szaporítását is, hogy azokban a szőlőmívelés, borkezelés és gyümölcsészetben kellőleg képzett egyének neveltessenek, kik a jövőben hivatva leendnek ezen gazdasági ágak terjesztése és fejlesztése körül hasznosan közreműködni.

Ily szempontból állítottat fel és nyitattat meg 1881. év január 8-án a nagy-enyedi vinczellér-képezde, hogy Erdélynek is legyen kézügyben egy ily intézet s így mód adassék e szakmákban való kiképeztetésre.

Hogy e képezde Erdélyre nézve mily célirányos s jövőjére nézve mily fontos intézménynek mondható, azt Erdély szőlő és gyümölcstermelésre kitünőnek bizonyult éghajlata és talajviszonya, eddigelé phylloxeramentes állapota, még nagyobbbrészt elhanyagolt szőlőmívelés és borkezelése, továbbá szakavatott munkás kezek hiánya stb. úgy hiszem eléggé okadatolják.

Az előre bocsátottakat fontolóra véve remélem, hogy minden közérdeket előmozdítani törekedő jó hazafi eme culturalis viszonyaink javulását s előmozdítását célzó intézményt pártolni fogja annyival is inkább, mert ezen intézet felállításánál egyesek hazafias áldozatkészségének is tér nyitattat, a mennyiben az intézeti növendékeknek anyagi szükségletekkel való ellátása ettől lett függővé téve. A nagyméltóságú ministerium nem is csalatkozott ebbeni számításában; mert azonnal találkoztak többen ez ügyet felkaroló áldozatkész hazafiak és nem mulaszthatom el, hogy ezuttal Nagy-Enyed város nagyérdemű tanácsának az alapított két száz-száz forintos ösztöndíjért, M. Zeyk Károly, B. Kemény István, B. Kemény Domokos, Zeyk József és Zeyk Dániel uraknak egy-egy növendék ellátásáért s végül az erdélyi gazdasági-egylet által utóbb fel-

ajánlott*) két száz-száz forintos ösztöndíjért az intézet érdekében nyilvános köszönetet ne mondjak.

Most, midőn az intézet első évi tanfolyamát szeptember hó végével befejezendik s október 15-én a második tanfolyamot megnyitandja, vagyok bátor az ügy iránt érdeklődő t. közönséget az intézet célja, szervezete, felvételi kellékei stbvel röviden megismertetni.

Az intézet felügyelete.

A tanintézet a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minisztérium főfelügyelete s az általa kinevezett felügyelő bizottság alatt áll. A tanintézetet közvetlenül igazgatja és vezeti az intézet igazgatója.

Az intézet szervezete.

Az intézet célja.

A vinczellér-képezde célja a lehető leggyakorlatibb természetű a mennyiben főtörekvése oda irányul, hogy növendékeit a szőlőszet, borászat és gyümölcsészetben ne csak elméletileg kiképezze, hanem főképen az ezen szakok közül előforduló mindenféle gyakorlati munkára ügyes kézfogásokra is betanítsa és szoktassa, hogy így a hazai borászat és gyümölcsészetnek elméletileg és gyakorlatilag képzett használható egyéneket neveljen, kik mint szőlő, pincze vagy kertkezelők szakmájukban úgy közvetve, mint közvetlenül működhessenek.

Tanfolyam tartama.

A tanfolyam 3 részre terjed, 2 év főleg az elmélet és gyakorlatra, a 3-ik év a szaktantárgyak ismétlése mellett főleg a gyakorlatra fordítatik.

Minden tanév 2 félévre van osztva, a tanév ez idén október hó 15-én kezdődik és 1882. augusztus hó 1-én végződik.

Felvételi kellékek.

Az intézetbe lépni óhajtó növendékektől megkivántatik, illetőleg folyamodványaik mellé csatolandók:

1. A 16 évet meghaladott életkort igazoló keresztlevél.
2. Erős, egészséges, munkát bíró testalkat és védhímlővel beoltásról tanuskodó orvosi bizonyítvány.
3. Legalább 4 elemi osztálynak jó sikerrel való végzését tanusító iskolai bizonyítvány.
4. Születési helyének előljárói által kiállított jó erkölcsi bizonyítvány.
5. Szülőinek vagy gyámjának beleegyezése, illetőleg ama kötelező nyilatkozata, mely szerint a növendék a tanodát csak az intézet felügyelő bizottsága és az intézet igazgatóságának beleegyezésével hagyhatja el.**)

*) Az erdélyi gazd. egyesület ezen ösztöndíjakat már 1880. december 16-án ajánlotta fel a nagy-enyedi vinczellér-képezde részére, de a nmlgu földmivelési minisztérium csak 1881. majus 26-án tudatta azoknak elfogadását.

Szerk.

**) Jegyzet Azon t. pártoló urak, kik növendékeket saját költségükön neveltetni óhajtandók, felkötetnek miszerint védenceiket rendes szerződés alapján kötelezzék, hogy így azon esetben, ha a növendékek rossz magaviseletük vagy egyéb fontos okok miatt az intézetből eltávolítottának a reájuk fordított kiadások biztosítva legyenek; mert az igazgatóság az intézet célját és érdekét tekintve semmi nemű elnézést nem gyakorolhat.

Idősebbeknek, katonaságtól menteknek, nagyobb képzettségűeknek s azoknak, kik az intézetben már 1-2 évet jó sikerrel eltöltöttek a belakás, ösztöndíjak s egyéb kedvezmények elnyerésében előny adatik.

6. Fehérnemű és egyéb ruhával a növendék magát kellelőleg ellátni tartozik.

7. Az intézetbe lépni óhajtó növendékek 1., 2., 3., 4., 5. pont alatt jelzett bizonyítványokkal felszerelt folyamodványát az idén legkésőbb szeptember hó 30-áig a m. kir. vinczellér-képezde igazgatóságához benyújtani köteles, honnét fel vagy fel nem vételéről legrövidebb idő alatt tudósítást nyerend.

8. Az intézetbe felvett növendékek a nekik esetleg tudtul adandó időre vagy legkésőbb október 15-ikére az intézet igazgatóságánál megjelenni tartoznak.

Lakás és élelmezés.

Az intézeti növendékek lakás és élelmezésről egyelőre maguk tartoznak gondoskodni. Azon esetben azonban, ha a tervezett intézeti építkezések ez idén vagy jövő tavasszal fogantatásra leendnek, 20 növendék az intézetben ingyen lakást nyerend.

Ösztöndíjak.

Mint fentebb említve lett az erdélyi gazdasági-egyesület a nagy-enyedi vinczellér-képezde tanulói részére két száz-száz forintos ösztöndíjat alapított oly formán, hogy azt csak is Erdélyben született ifjak nyerhetik el.

Ezen eddigelé még szabad két ösztöndíj elnyerése végetti a kellelőleg felszerelt kérvények, az „Erdélyi gazdasági-egyesület igazgató választmányához“ Kolozsvárra minél előbb betérjesztendők.

Házi rend és fegyelmi szabályok.

Rendszeretel, pontosság, megbízhatóság, józan erkölcsös magaviselet egyik legfőbb tényezője lévén az intézeti növendékek jövő hivatásának, miért is a növendékek az előirt intézeti rend- és fegyelem pontos megtartására szigoron köteleztetnek, hogy így kivetkőzve a netalán magukkal hozott rossz szokások és tulajdonokból, belőlük szakmájuknak hasznos s a társadalomnak is rendszerető, ildomos magaviseletű tagja válják.

Napi rend.

Feloszlik téli és nyári: a téli tart október 1-től április hó 1-ig, a nyári április hó 1-től a tanév végéig.

Téli napirend:

5 óraker felkelés. 5-től 1/2 6-ig mosdás, öltözködés, ágyak és szoba rendbehozása. 1/2 6-7-ig tanórákrai előkészülés. 7-1/2 8-ig reggelizés. 1/2 8-1/2 11-ig előadás. 1/2 11-1/2 12-ig jegyzet készítés, tanítás. 12-1-ig ebéd és szünet. 1-6-ig munka, gyakorlat és előadás. 6-7-ig szünet. 7-1/2 8-ig vacsora. 1/2 8-9-óráig tanulás, jegyzet készítés. 9 óraker lefekvés.

Nyári napirend:

4 óraker felkelés. 4-1/2 5-ig mosdás stb. 1/2 5-1/2 8-ig munka, gyakorlatok. 1/2 8-8-ig reggelizés. 8-1/2 10-ig munka, gyakorlat. 1/2 10-1/2 12-ig előadás. 12-2-ig ebéd és szünet. 2-7-ig előadás és munka gyakorlat. 7-8-ig szünet. 8 óraker vacsora. 9 óraker lefekvés.

Jegyzet. Vasár- és ünnepnapokon isteni tisztelet előtt rajz. Esős időkben délutánonként ismétlések tartatnak. Sürgős munkaidőben a napirend szükség szerint módosítatik.

Fegyelmi szabályok.

Az intézet czéljához alkalmazott fegyelmi szabályok elősorolását hosszadalmasság elkerülése végett mellőzve, elegendőnek tartom megjegyezni, miszerint azok a növendék mihez tartása végett felolvasatnak s az intézeti helységben állandóan kifüggesztve vannak.

Tanári kar.

Igazgató: Morágyi István, előadja a szaktantárgyakat.

Segédtanár és egyúttal munkavezető: Munkácsy József, előadja a segéd tantárgyakat.

Tantárgyak.

I. évfolyam.

Szaktantárgyak:	Segéd tantárgyak:
1. Növény-, boncz- és élettan.	Számтан.
2. Szervetlen és szervi vegytan.	Természettan.
3. Talajisme, talaj-telkesítési módok és trágyaisme.	Természetradj.
4. Gyümölcsfatermelés és gyümölcs isme.	Helyesirástan.
	Szépírás.
	Rajz (szabad kézi).

II. évfolyam.

Szőlőmivelés és szőlő isme.	Mértan.
Szüretelés és borkezelés.	Természettan.
Borászati vegytan.	Természetradj.
Szőlőszet és borászat.	Borászati tájrajz.
Ügyvitel és könyvvezetés.	Rajz (mértani).

III. évfolyam.

A harmadik tanév növendékei a szaktantárgyak ismétlése mellett főleg a gyakorlat terén nyernek foglalkozást. Hogy pedig az életben tőlük megkívántató gyakorlati ügyességet s önállóságot lehetőleg már itt elsajátítsák, azért ők az első és másod éves növendékek mellé munkavezető és felügyelőül alkalmaztatnak. Ezen szempontból nemkülönb rendszeres szőlőszet pinczekezelés és gyümölcsészeti munkák terjesztése végett az ezen szakmákba vágó fontosabb munkákhoz u. m. szőlőmetszés, gyomlálás, nemesítés, fanyesés, borfejtés, derítés stbhez az intézeti igazgatóságot megkereső szőlő vagy kerttulajdonosokhoz a körülményekhez képest időnként elbocsátást nyernek.

Bizonyítványok.

Az első és második tanévben félévenként osztályozó vizsgák tartatnak, melyek után a növendékek félévi bizonyítványokat nyernek.*)

Azon harmadéves növendék, ki mindhárom tanfolyamot jó sikerrel végezte a harmadik év végével a három évfolyam

*) Jegyzet. Azon növendék, ki valamely tárgyból rossz osztályzatot nyer, abból vizsgát ismételni tartozik, mely után nyert osztályzatot „ismételt vizsga utánnal“ jegyeztetik be.

A ki az ismétlési vizsga után is rossz osztályzatot kap, mint tanulásra képtelen v. nem hajlandó, az intézetből eltávolíttatik.

szaktantárgyai és a segéd tantárgyak szaktantárgy részéből nyilvános vizsgára bocsátatik, melynek sikeres végzetével a vizsgálati bizottság által kiállított oklevelet, illetőleg végbizonyítványt nyerend.

Gyakorlati terek.

A gyakorlati szőlőmivelés tanítására elegendő teret nyújt az intézet 3 holdnyi öreg szőlője, mely kisebb részletenkint léven átalakítandó, a növendékek magukat a szőlő ujjá alakítása, rigolozása, ültetése stb. közül kellőleg gyakorolhatják. A szőlőfajok tanulmányozására ugyan elegendő anyagot ezen szőlő nem nyújt, erre nézve azonban Nagy-Enyed határan főleg mlts. B. Kemény István és Zeyk József urak szivességéből a szomszédban lévő csombordi és gembási szőlőkben az intézet igen szép teret talál, hol is eddigelé nevezetesebbnek ismert csemege és borfajok kisebb-nagyobb mértékben mind megtalálhatók.

Pincze-kezelés.

A pincze-kezelési munkák gyors elsajátítása és a kellő ügyesség megszerzése végett a borkezelési gyakorlatokat u. m. borfejtést, palaczkozást stb. a növendékek eleintén vízzel gyakorolják utóbb ugyan ezt borral végezik, melyre nézve ez idén B. Kemény István ö méltósága szivessége folytán csombordi pinczejében igen szép alkalmat találtunk, jövőre nézve pedig emellett az intézeti épület alatt levő berendezendő pinczében is a borkezelés rendszeres megtanulásárára szintén anyagot nyrendünk.

Felemlithető még, hogy a szüret, valamint a borkezeléshez szükséges eszközök nagyobb része már az évben beszereztetik, hogy így a tanulók szakmájukba vágó dolgok kivitelében alapos oktatást s kellő gyakorlatot nyerhessenek.

Kádár gyakorlatok.

Igen lényeges feladata lévén a borászattal foglalkozónak hogy ő a hordókkal kellőleg bänni, azokat ki és befenekelni megsásolni, szállításra előkészíteni, sőt kisebb hiányait javítani is tudja.

Ezért a kádár gyakorlatokra nagy gond fordíttatik s ezt úgy a szőlőszállító kosárfonást a növendékek a téli hónapokon át folytonosan gyakorolják.

Gyümölcsstermelés.

A gyümölcsstermelés gyakorlati terүүл az intézeti faiskola nemkülömben a nagy-enyedi gyümölcsészeti egylet oskolája szolgáland, hol a növendékek a gyümölcsfajok szaporítása, nemesítése s nevelése közül elegendő tapasztalatot szerezhhetnek.

Az ültetvények fiatal voltánál fogva az itt nem gyakorolható munkákra nézve mások kertjében keres magának az igazgatóság kellő objectumokat.

Nagy-Enyed.

Morágyi István,
igazgató tanár.

Aszaló kasok és a gyümölcsaszalás módozata.*)

(Folytatás.)

Az aszaló kasokban is több eltérések vannak, példánakokáért vannak asztalos által szépen összecsapolt és enyvezett, vagy egyszerűen csak fúró után hengercsapokkal összepoczkolt silányabb készítmények. A fenékét is beszokták fonni vadvenyigével, füzvesszővel, vagy magyarófaból hasított és laposra faragott vesszővel. Hanem a gyakorlat mindenkiben igen sok hiányt mutatott fel, mert a nagy meleg s a rendkívül sok erőltetése a kasoknak, a legszebb asztalos munkát is, annyival inkább a silányabb készületeket igen hamar szétmállasztja és épen az aszalási sürgős dolog mellett folytonosan a kasok poczkolásával kell vesztegetni az időt.

Az említett fenékanyagok sem alkalmasok, mivel azokat az aszaló gőze és nagy melege rövid időn elkorhasztja, a mellett sok munkával készíthetők. Épen ezen hiányokat mellőzendő oly aszaló-kast is kellett készíteni, mely erős és tartós s bármikor könnyen összehúzható, kevés súlyú, könnyen készíthető és sima fenékű legyen.

Az ilyen jó aszaló-kas oldala 5' hosszú, 5" széles és 1" vastag gyalult fenyő vagy nyárfa deszkából van, mely az alsó szélétől 1½"-el feljebb alkalmazott s a csapjain kívül 21" hosszú, 3" széles ½" vastag hasított tölgyfából készült 3 darab záppal van összefoglalva. Az oldalakon a végüktől 2"-el beljebb egy-egy 2" széles és ½" vastag lyukat vésünk, melyekbe a 3" széles zápoknak bevállazott 2" széles csapjait beillesztjük. A záp csapja a kas oldalán kívül még 1½"-hosszabb legyen, hogy abba egy ½" széles s pár vonal vastag lyukaeska véssék, melybe a kas összetétele után alkalmazott ékecske az oldalakat összeszorítsa. Ezer ék nyílása a záp csapjait felé szélesebben terjedhet, hogy az ékek az oldaldeszkák száradása után is szoríthassanak.

A 3-ik összekötőzár az előbbiekhöz hasonló csappal és ékezéssel épen a kas hossza középrészébe teendő.

A kas végeinek bezárására szintén hasonló széles és vastag 1 záp tételik, de ezek függőlegesen és csak egyszerű csapok által erősítettnek az oldalakba, mindamelllett azonban ezeknek a végét is a henger csapon kívül nem árt pár vonal mélyen egész szélességben beereszteni az oldalak végeibe, hogy a kasok ki és betolásánál ki ne mozduljanak helyezettükből.

A 3 összefoglaló záp még nem lenne elegendő a fenék megtartására, miért is még azok közé 2—2 hengerbotocskát tételik az oldalakba furt lyukakba s azokba beékelve megerősítettnek. Ennyiből állana a kas váza, mely azután épen a végzárak közé beszabott szép és a levelektől megtisztított náddal befenekeltetik,

Az elvagdalt náddak felváltva vékony és vastag végükkel előbb az egyik végzárpon egymástól egy kézfoknyi távolságban

*) „A gyümölcsaszalásról” című a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium megbízásából írt utmutatásból, melynek szerzője Gábor József. Szerk.

szépen elhelyeztetnek s erre egy már előre elkészített vékonyra faragott s a kas oldalak közé pontosan beszabott faabroncs darabot illesztünk s azt sodronyszégecskével előbb egyik végén a záphoz szegezzük, azután a náddakat egyenlő távolságon elhelyezzük s az abroncsdarabot végig a zápra leszegezzük.

A náddak leszorítását azután a középső s végre a 3-dik zápon is hasonlóan végezzük.

Hogy a nádfélék még szilárdabb állást nyerjen, szükséges még azokat a 4 közé tett botokra is vékony spárgával mind sorban tü segítségével keresztvarással megerősíteni.

Egy ily módon készített aszaló-kas csak valamivel is kiméletesebb bánásmód mellett 15—20 évig is elszokott tartani. —

A leirt aszalón minden e célra alkalmas gyümölcs megaszalható s az által a különben értéktelen gyümölcsök is többé-kevésbé értékesíthetők; p. o. a nyári, őszi alma s a téli hibása közönséges módon is megaszalva, télen, ha nem is épen nagy árban, de mindig talál vevőre. Meghámozva s cikkekre vágva aszalva jó mártásnak való konyhai anyag és nem utolsó téli esemege.

A körte egészben vagy ketté hasítva, de csak hámozatlan közönségesen aszalva is a szilvát megközelítő árban szokott elkelni. Ketté vágva s a héjától meghámozva és a magtokját kivágva és fél asztalon meglapítva, azután pedig más hasonló gyümölcsökkel czukorporral dobozba rétegezve, igen értékes és kelendő csemege. Az aszalt berekenye is kitűnő házi orvosság a oyorsított bélmozgás csillapítására.

Ugy a cseresnye és meggy is megaszalva, megfőzve a beteg embereknek kedvencz eledelük s épen ezen okból vevőre is mindig találunk.

Hanem a besztercei szilva közönséges módon magvastól megaszalva is igen nagy értékre emelkedik, mivel ez oly keresett kereskedelmi cikk, hogy ezer mázsa számra is mindig elég vevőre talál. A magva helyett dió, mogyoró, vagy mandula bellel megtöltve, vagy meghámozva s mag nélkül félaszaltan a két vége felől két kis deszka között összelapítva s még 24 óráig aszalva, kitűnő téli csemege.

Épen azért, mivel a gyümölcs, főképen a szilvaaszalás oly kiválólag hasznos iparág, megkísértem azon aszalás eljárást megismertetni, mely szerint én már 25—30 év óta a szilvaaszalást sikerrel kezelem.

Valamint minden dolognál rendszeresen a beosztott munka és annak pontos megtartása mindig több sikerre vezet, úgy a szilvaaszalásnál is én egy tervszerint megállapított rendet évről-évre pontosan megszoktam tartani.

Nevezetesen elvül tuztem ki, hogy csak érett s a rothadástól és fergesedéstől ép szilvát aszalok, tehát csak akkor kezdem meg a szilvaaszalást, midőn a szilva húsa sárgul és kissé lágyulni s a fáról magától is hullani kezd.

Ekkor azután az aszalás első napja reggelén a már előre készített s vékonyra hasigált száraz fával, rőzsével vagy venyigével megkezdtem az aszaló fűtését, melyet azután az aszalás bevégeztéig éjjel-nappal szabadatlanul folytatni kell, mi egy

odarendelt ember által végeztetik, ki egyuttal fát vág, szilvát ráz s a kasok ki és berakásául és látogatásánál is felhasználatik.

Ugyanaznap reggel hozzáfognak a szilva gyűjtéséhez is és délig, először kissé több szedővel annyi szilvát szedetek, hogy minden kasra 1 tetés vékát számítva, mind a 15 kas megtöltsék.

Ezt a mennyiséget a leirt nagyságu kasokra legalkalmasabbnak találtam, hogy a szilva túl lassan vagy a szépség hátrányára igen hirtelen ne aszaltassék.

A szilvaszedéssel is nem úgy bánok el, mint igen sok kényelmes ember szokott, hogy úgy az első feltételnél, mint azután is naponta megkezdik a legközelebbi fáknál s azokról mind lerázva, sőt a legérettebbeket is ruddal leverve, gyűjtik össze a kellő mennyiséget s az által egyrészt az éretlen szilvát is megaszalják, mely aszalva is veres összezsugorodott sovány kinézésű és savanyu lesz, — másrészt a gyümölcsös többi részébe magában lehullott érett szilvát a pusztulásnak engedik.

Hanem én előbb az egész szilvásban a magában lehullott érett s ép szilvát minden nap pontosan felszedetem s a hiányzó mennyiséget a szilvás azon részében, hol a talaj, fekvés vagy a fák vénsége miatt a szilva korábban érik lassu rázogatós által a termés megritkult és már legnagyobb része meg is érett. Ekkor azután csakugyan az érettebb helyeken, vagy pedig a szilvás külső szélein elkezdve és naponta a központ felé közeledve, teljesen lerázatom.

Ezen eljárás bár fáradságosabb, de már azért is tanácsosabb mivel gyakran megesik, hogy a meg nem ritkított fákról a túlerett szilvából egy eső után főképp nagyobb szélben annyi leomlik, hogy azt az aszaló többé nem győzi megaszalni és így mig egyrészt kezdetben az éretlen szilvából értéktelen szilva aszaltatik, addig másrészt az egész aszalás alatt, de főképp a vége felé tömérdek megy a pusztulásba.

A naponta délig összegyűjtött szilvát célszerűbb kosarakban hagyni, hogy a többszöri betöltés és felszedés által a szilva ne roncoltassék s az elkerülhető munka ne szaporitasék. Minélfogva az aszaláshoz elegendő kosarakkal kell ellátni magunkat.

Épen erre a célra kiválóan alkalmas kosarak készülnek Bánya vidékén és Erdélynek ehhez közel fekvő részeiben. Ezen ugynevezett háti kosarak magasabb alakjuknál fogva némileg a puttonyhoz hasonlítanak és egy tetés véka nagyságuk s ezek is két hárs vagy posztószél kötél segítségével a háton hordatnak, azonban hasított lapos vesszőből készülvén igen könnyűek és csinosak, mindamelllett igen erősek és tartóak s ami a legfőbb igen olcsók, — 20—25 krért árulják darabját.

Ezt azért kívántam megemlíteni, mivel gyümöcsszedésre használandó ilyenmü jó eszközt nem ismerek és a melyet a háztartásnál is annyi célra lehetne használni, mint ezt.

Gábor József.

(Vége köv.)

A háromszéki törökbuza.

Előbbi években 50 faj tengerivel tett termelési kísérletem eredményét ismertetvén az „Erdélyi gazda“ címü lapban és különösen kiemelvén ez ismertető közlemény a Szentkirályi-féle legkorábbi székely-tengeri jó tulajdonait; ennek egyik olvasója Benkő Dénes ur Altorjáról — Háromszék megyéből — a jelen év tavaszán néhány liternyi szemes és pár csős tengerit küldött hozzám a következő sorok kíséretében:

„Mindig kíváncsi vollam a székely-törökbuza (önöknél tengeri) eredetét megtudni. Megtudtam azt t. uraságodnak az „Erdélyi gazda“ 1879. évi 6-ik számában adott ismertetéséből és így tudom azt is, hogy székely-kereszturi Szentkirályi Árpád ur azt keresztelés után nyerte és ő tette azt keresetté.“

„Van nálunk Háromszéken egy fajta törökbuza, mely nem keresztelés, hanem inkább eredeti termelgetésben való szebb jobb fejlődés által vált nálunk becsessé. T. i. 1848. előtt Háromszéken nem sok törökbuszát tenyésztvén, a miatt, mert az nem igen érejt be az itteni hidegebb éghajlat és már szeptemberi beköszöntő fagyok miatt: értelmesebb gazdáink figyelmesek lettek a zord havasok közt, a Bodza forduló falu határán termelt és ott minden évben beérni szokott egy más — bár ott igen apró szemü — törökbuza fajra, azt kezdték beszerezni és termelgetni a legszebb sikerrel, a mennyiben ezen faj nálunk, a mellett, hogy minden évben idején beérett, honosultával nagyobb-nagyobb szemü s több és nagyobb csöveket is adott és 25 év óta legtöbben már ezt termeljük „bodzai“ név alatt. Ebből küldök a mai postával pár csőt és 5 liter magot. Legyen ez a Tkts. ur gyűjteményében az 51-ik „Háromszéki-törökbuza“ néven. Tessék mint a székely-kereszturinak, ennek is termelését megkísérteni, majd kiderül, hogy mit ér. Végül az eredmény ismertetését kérem.“

A megtisztelő megbízásért köszönetet mondva, ez óhajnak szives készséggel tettem eleget és minthogy az ekként nyert tengeri, úgy szemül, mint csöves állapotban egészen hasonmása volt a kihirdetett székely-kereszturi termelvénynek, könnyebb összehasonlítás végett egymásmellé, egyminőségü földbe, egy időben u. m. majus 2-án vettem el a névleg kétféleként szereplő magot. és az eredmény, miszerint egyenlő növényzetben, egyenlő fejlődésben színre, alakra egyminőségü csövek egy időben augusztus elején — pár héttel most később, mint előbbi években — értek be: teljesen meggyőzött a háromszéki tengerinek a székely-kereszturival való egyfajúságáról, habár származási története különböző.

Nagy-Várad.

Gobóczy Károly.

A legjobb elevensövény.

Az angolok a galagonyát (*Crataegus Oxyacantha*; Gemeiner Weissdorn; The common Hawthorn) mások az eperfát, gyertyánfát, kökényt, vadrózsát, akácot, lepényfát, gyalog fenyőt vagy liciumot, végül a Yankeek a *Maclura aurantiaca* nevü cserjét vallják a legjobb és legezészerűbb sövényanyagnak.

Nem feladatunk a fentieket ócsárolva homályba borítani, sőt inkább elismerjük azt, hogy mindezen fának és bokornak meg van a sajátos haszonvetősége s hogy az elősoroltak csakugyan jó sövényeket szolgáltatnak, de másrészt kénytelenek vagyunk kijelenteni azt is, miszerint több évi tapasztalás és behatóbb tanulmányozás folytán a legjobb sövény-növények a vadolajfát (*Eleagnus angustifolia*; *Oelweide*; *Olivier de Bohème*; *The Garden Eleagnus*) kell tartanunk, mely nem csupán hogy jó, de szép és hasznos sövényeket képez.

Fő előnyei:

1) hogy a talajban nem válogat s mivel főleg a homokos talajt és a melegebb és száraz éghajlatot kedveli, főleg az alföldünk befásítására kínálkozik;

2) hogy dugványai hamarosan gyökereket vernek.

3) hogy nagyon hamar fejlődik, sűrűsödik és bokrosodik;

4) hogy a vágást és idomítást nagyon eltűri;

5) hogy szúrós töviskei a kárba rontani akaró marhákat vissza tartják;

6) hogy fája jó tüzelő anyagot szolgáltat;

7) hogy illatos sárga virága a méheknek bő és kedves legelőt ad;

8) hogy messze elható sarjai által földeinket nem tisztálatlanítja;

9) hogy a hernyók és rovarok által megkíméltetik s hogy

10) marháinknak jeles lombtakarmányt szolgáltat.

A kivétel mikéntjére vonatkozva, ez alkalommal csakis azt jegyezzük meg: miszerint kikelet nyíltával a szabályszerűleg s szokott módon elkészített dugványok (*Steckling*) legott azon helyre dugdosandók, hol a sövényezés célba vettük, megjegyezvén, hogy az e célra kitűzött talajt kellő mélységre és szélességre forgatás (rigolirozás) által meg kell porhanyítani. Első és második évben a dugványok a gazosodástól megóvandók.

Egyébként igen czélszerű, ha a dugványozásnál a dugványokat \times alakú kötelékbe hozzuk. Mi által valóban áthatolhatlan sövényre tehetünk szert.

Óva kell azonban intenünk a vadolajfának a hálósobák ablakai alá való közvetlen ültetését, mivel a virágok intenzív és kábító szaga, könnyen veszélyt idézhet elő.

Az 5—6 méter magasságra emelkedő bokor, bár keletről származván hozzánk, mi nálunk annyira meghonosult, miszerint — legalább itt Pilsen — a leghidegebb télnek is daczolt.

A most tárgyalt *Eleagnus angustifolia* jól megkülönböztessék az *Eleagnus argentea* nevű bokortól, mely ugyan az előzőhöz hasonló, de mivel a töviseket nélkülözi, ez okból a sövényezési célra nem oly alkalmas.

Soha sem volt szokásunkban saját tapasztalatainkon nyugvó indítványainkat másokra rácrészakolni, kérésünk csu-

pán oda járul, szíveskedjenek t. szaktársaink az iment elmondottakat becses figyelmükbe fogadni s a netán e részbeni észleleteket másoknak mihez alkalmazásukul annak idején közzétenni. Annyit azonban elmondhatunk, hogy a vad olajfának sövényül való használata már is követőkre talált s merjük remélni, hogy a vadolajfa, alföldünk befásítására egyik tényezőnek fog tekintetni.

(Földm. érd.)

Báró Nyáry Gyula.

EGYVELEG.

† Halálozás. Magyar-Gyerő-Monostori Báró Kemény István, Alsó Fehérmegye volt főispánja s az erdélyi országgyűlésen több versen követje. a magyar országgyűlés több éven át képviselője, a nagy-enyedi és gyula-fehérvári ev. ref. egyházmegye és a nagy-enyedi ev. ref. Bethlen fótanoda főgondnoka, az erdélyi gazdasági egylet alapító tagja és a magyar Johannisberg: Csontbord híres szőlőjének tulajdonosa, szeptember hó 14-én munkás életének 71-ik évében kimult. A viharos időkben kipróbált példás hazafi, a szívós kitartással működő jeles gazda és szőlőtermelő elhunytát egy egész ország-rész fájdalommal kísérte csendes sírjába, hol a béke szelid angyala lebegjen porai felett! —

— Lapunk mai mellékletét, a zámí uradalmi tisztség gyümölcs- és disznóvénny árjegyzékét ajánljuk az érdeklődők szíves figyelmébe.

— A tenyészhalak szállítása ügyében a földmívelési ministerium a következő rendeletet bocsátotta ki: Tenyészhalak szállítá-ánál előfordulván azon eset, hogy a vasuti üzletszabályzat nemismerése folytán a szállítmány nem kellő időben és módon adatott fel és ez által nemcsak a szállító vasutársulat kezelése megnehezített, hanem a szállítmány is kárt szenvedett: ez okból szükségesnek tartom az Egyesület figyelmét a vasuti üzletszabályzatok megfelelő szakaszaira felhívni. Ezek szerint a 24 § értelmében a tenyészhalak és más tenyészállatok nem tekinthetők podgyásznak, a 43 § szerint pedig élő állatokból álló szállítmányok a vasutnak két órával a vonat indulása előtt bejelentendők. A szállítók e tekintetbeni bejelentéseik- és igényeikkel egyenesen az intézkedésre jogosított illető vasuti állomás főnökhöz, vagy helyetteséhez forduljanak. —

— A magyarországi komló kivétel kérdése. Hosszabb idő óta magyarországi, kivált pedig erdélyi komlótermelők részéről kísérletek tettek a komló kivétele tekintetében és főleg oda irányult az igyekezet, hogy korai terményükkel jókorabb jelenhessenek meg a komló piacokon, mint a többi termelők. Miután ez azonban csakis a gyors szállítás segélyé-

vel lehetséges, az ily szállítás díja ellenben tuldrága, több magyar komlótermelő ama kéréssel fordult a kormányhoz, hogy az Erdélyből származó komló-szállítmányokat az egyszerű szállítási díj mellett, mint gyorsárut közvetíthessék, mely kérelemnek a magyar államvasutak igazgatósága a saját vonalaira úzve helyt adott és a kedvezményes továbbszállítás tekintetében a többi vasutakat is megkereste.

(M. F.)

— Jól záró dugók a háztartás egyik fő szükségletét képezik. Sokszor valamely üvegben folyadékot, például bort akarunk úgy elzárni, hogy közbe-közbe egy részt kivehesünk belőle; a parafa dugasz e célra nem célszerű mert ennek oly fokú beszorítására, hogy tökéletesen zárjon, igen nagy erő szükséges és az ilyen erősen bedugott parafadugó a kihuzáskor rendszeren semmivé lesz. A mondott célra ki-tűnően megfelel a következő szerkezetű dugó: esztergályoztassunk dugót fából, úgy, hogy az üveg szájába illő részének közepén mintegy ujjnyi vagy hüvelyknyi szélességben pár milliméter egyenletes réteg távolíttassék el, ezen melyedésre huzzunk fel egy a kereskedésekben kapható gummi gyűrűt, mely ott megfeszülve leesni többé nem fog. Ily dugó oly erősen képes zárni, hogy még a szénsavtartalmu folyadékkal telt üvegeket is pontosan és kilökétes veszélye nélkül dugaszolhatók el vele, — használható ez hordó dugó gyanánt is.

(M. F.)

— A budapesti országos gyümölcsészeti és konyhakertészeti kiállítás, melyet az orsz. magyar gazdasági Egyesület october közepén rendez, mint halljuk a bejelentések sokasága miatt a fővárosi vigadóban fog megtartani. Miután az orsz. nőiparkkiállítás october 2-án zárul be, a terv kivitele ezen oldalról akadályokba nem ütközik, a tömeges részvét pedig a nagyfontosságú kiállítás sikerét előre is biztosítja. —

Üzleti heti szemle.

(A „Pesther Lloyd“ nyomán.)

Gabona és gypjupiacz Budapest, 1881. szeptember 10-től szeptember 17-éig.

Buza gyenge üzlet, forgalom 100,000 metermázsa, ár 12 frt 90 kr.

Rozs gyenge üzlet, forgalom 4000 metermázsa, ár 8 frt 80 kr.

Árpa gyenge üzlet, forgalom 6000 metermázsa, ár: takarmányárpa 7.62½ frt, seres árpa 8.37½ frt.

Zab gyenge üzlet, forgalom 3000 metermázsa, ár 7 frt 90 kr.

Törökbuza gyenge üzlet, forgalom 14,000 metermázsa ár 7.10 frt.

Gyapju. Ezen a héten két ausztriai kereskedő jelent meg a piacon, a mely körülménynek tulajdonítható circa 2500 mm. forgalom. Az eladott mennyiség fele közepes és egynyiretű, a másik fele közönséges és nemesített Zgaja gyapju; ez utóbbi megtartotta a rendes árát, ellenben az egynyiretű gyapju csak csekélyebb ár mellett volt eladható.

Gyárilag mosott gyapju a lefolyt héten mintegy 6600 klg. adatott el a belföld számára 1 frt 90 krtól—2 frt 85 krig klgként. Az ár a vásárlóknak előnyös.

Gabona-árak:

minimum és maximum: Budapest sept. 17. | Bécs sept. 17.

Buza	12.35 — 13.45 frt	12.10 — 13.80 frt
Rozs	8.60 — 9.00 frt	8.45 — 9.90 frt
Árpa, takarmány	7.30 — 7.60 frt	9.00 — — frt
Árpa, szeszfőzésre	7.75 — 8.25 frt	9.00 — 10.50 frt
Árpa, seres	8.00 — 9.00 frt	11.00 — 11.50 frt
Zab	7.40 — 8.35 frt	7.45 — 8.50 frt
Törökbuza	6.60 — 7.77 frt	7.40 — 7.82 frt

Budapesti marhavásár szept. 15-én. Összes felhajtás 2428 db. nagy és 4501 drb. apró marha. Ebből eladott 51 db. bika, 1150 db. ökör, 800 db. vágó tehén, 242 db. fejős tehén, 185 db. bival, 338 db. borju, 4163 db. birka. Árak: bika darabonként 68—147 frt, ökör páronként 180—365 frt, vágó tehén páronként 70—194 frt, fejős tehén darabonként 185—160 frt, bival páronként — — frt, borju darabonként 16—34 frt, birka párja 8—16 frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 49—51.50 frt, tehénhús 47—50 frt, borjuhús 60—90 frt, bivalhús 43—47 frt.

Bécsi marhavásár szept. 13-ikán. Összes felhajtás 2005 drb és pedig 1467 drb. magyar, 380 drb. lengyel és 168 drb. német fajta, melyből 1934 drb. ökör, 7 drb. tehén, 55 drb. bika és 9 drb. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 56—61 frt, lengyel 55—60 frt, német 56—61 frt, tehén 50—52 frt, bika 50—55 frt, bival 49—50 frt. Lábán darabonként 110—245 frtot fizettek.

Kőbányai sertésvásár szept. 17-én. (Az első magyar sertéshizláló és kölcsönelőező részvénytársaság jelentése.) Tíz év óta e héten volt a legnagyobb felhajtásunk, mive azonban a szükséglet sem gyengült és vásárlók daczára a nagy készleteknek, alkalmas érett árut csak szűk választékban találtak, azért az árak szilárdak maradtak. Tartani való sertésekben a nyereszkedés még mindig élénk hangulatban van.

Jegyzett árak: magyar válogatott áru 250—300 klg. nehéz 56—57 kr. 180—220 klg. Öreg 300 klg. tuli 54—55 kr., vidéki sertés 55—56½ kr. Transitóban: szerbiai 55½—57½ kr., román 55—57 kr., tüskés 55—57 kr.

Takarmány árak: tengeri bánáti 7.10 frt, román 7.10 frt, árpa 7.80 frt. Helyi állomány: szeptember 9-én maradt: 77,830 drb; hozzá hajtatott: alvidékről 6885 drb., Szerbiából 3740 drb., Romániából 3540 drb., magyar államvasutal 2296 db., hájóna szyrmiai 500 db., budai vámoknál 95 drb., együtt 17,056 drb., összesen 94,886 drb. Elhajtatott: Felvidékre 633 drb. Bécsbe (m. h. 823 drb.) 2982 drb., Csehországba 5750 drb., Bodenbachon át 5750 drb., Ruttkán át 761 drb., Budapesti fogyasztás 2439 db., külterki fogyasztás 90 drb., magyar államvasutal 53 drb., összesen 13,224 marad állomány 81,662 drb. A részvény szállásokban 19,981 drb. van elhelyezve.

Az egészségrendőri és transito szállásokban maradt szep. 9-éről 9283 drb., hozzáhajtott: szerbiai 3740 db., romániai 3540 db., együtt 7280 db., összesen 16,563 db. elhajtott 4908 db. marad állomány 11,655 db. és pedig 4034 drb. szerb és 7621 drb. román. Az egészségi vizsgálatnál eddig 2722 drb. a fogyasztás alól kivonatot és technikai czélokra feldolgoztatott.

Dísznózsir: szept. 17. kész áru hordóval együtt 71—71.50 frt, szeptember-október havi kötésben hordó nélkül 68—68.50 frt.

Szalonna: szept. 17. vidéki szalonna 61—61.50 frt, városi áru 64.75—65.50 frt, füstölt szalonna 71—72 frt.

Bécsi sertésvásár szept. 13-ikán. Összes felhajtás 3462 drb. és pedig 948 drb. nehéz, 1255 drb. közepnehéz és 1219 drb. süldő; melyből 1939 drb. magyar, 1249 drb. orosz-lengyel, 242 drb. szerb és 86 drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 52—54 frt, közepnehéz 49—51 frt, süldő 40—50 frt; szalonna és zsir 68—69 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

Legjobban	osztályozásra	alkalmas!
Eredeti	Mayer	trieur
22,000 gép használat- ban		A gyári jel- vény kivántassék
	(20.) (9-10.)	
GROSSMANN J.		
váci körút 76.	BUDAPEST	váci körút 76.

Piaci árak.

A heti vásár		Egy hectoliter vagy meternáza*						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tisza buza	elegy buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
Á r a k r a j e z á r o k b a n											
Beszteczko	szept. 13	800	650	600	—	250	450	210	60	320	36
Brassó	szept. 9	855	580	510	470	244	520	243	—	236	44
Galik-Szereda	szept. 7	875	—	575	450	275	525	190	65	200	36
Déa	szept. 13	990	920	850	430	230	600	421	190	231	40
Déva	szept. 10	1140	840	640	—	280	600	305	125	230	44
Erzsébetváros	szept. 17	750	650	500	—	125	450	200	175	300	44
Fogarás	szept. 9	1006	—	640	—	200	608	245	90	200	42
K.-Fehérvár*	szept. 10	1170	1050	924	—	612	637	260	150	290	46
ny.-Sz.-Miklós	szept. 10	1050	—	650	—	300	650	300	—	160	40
Kolozsvár	szept. 15	880	—	580	—	280	500	250	210	300	46
N.-Vásárhely	szept. 15	1065	905	817	655	280	620	250	140	450	40
Nagy-Enyed	szept. 15	1020	825	705	—	132	475	291	150	261	44
N.-Szében	szept. 16	800	680	510	440	230	530	140	80	350	46—48
Begesvár	szept. 8	705	515	465	—	235	500	120	100	170	44
B.-Sz.-György	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	szept. 15	775	612½	512½	312½	257½	500	200	100	239	36
Sz.-udvarhely	szept. 13	750	600	450	—	250	550	250	60	210	40

*) A csillaggal jelelt árak meternázására értendők.

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 50 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül teljes szöveg szerint akárhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52									
	széri hirdetésnél									
fizetendő forint										
1/16 v. egész oldal	7	30	35	65	95	120	140	160	180	210
1/16 v. fél „	4	10	18	33	48	60	70	80	90	105
1/16 v. negyed „	3	6	9	17	24	30	35	40	45	53
1/16 v. nyolcad oldal	2	3	5	9	12	15	18	20	23	27
1/16 v. tizenhatod „	1	2	3	5	6	8	9	10	12	14

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészes engedményben részesülnek ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.